

TEODOR COTELNIC LA 80 DE ANI

Neobositul cercetător și profesor Teodor Cotelnic a atins vârsta de 80 de ani. Împlinirea acestei frumoase vârste reprezintă un prilej de rememorare a celor mai importante evenimente din îndelungata și rodnică sa activitate în știință și în învățământ.

Aruncând o privire retrospectivă asupra celor aproape șase decenii de muncă asiduă, putem spune că lingvistul Teodor Cotelnic apare astăzi ca un om care întreaga sa viață s-a aflat și se mai află încă în serviciul limbii române.

S-a născut la 13 septembrie 1933 într-o familie de țărani din comuna Volintiri, Județul Cetatea-Albă, România.

În 1951 este absolvent al școlii medii din satul natal. Apoi își continuă studiile la Facultatea de Istorie și Filologie a Universității de Stat din Moldova pe care le finalizează în 1956. În același an își începe activitatea de muncă în calitate de profesor la școala medie din satul Săiți (Căușeni). După doi ani de profesorat, este angajat, în toamna anului 1958, la sectorul de limbă literară contemporană al Institutului de Limbă și Literatură al A.Ș. a Moldovei (actualmente Institutul de Filologie al AȘM). Aici parcurge toate etapele avansării profesionale: de la laborant superior la cercetător științific principal și șef al sectorului de gramatică (1990–1999).

În anul 1968 obține titlul de doctor în filologie, beneficiind de coordonarea academicianului Nicolae Corlăteanu, iar în anul 1990 susține teza de doctor habilitat.

Spiritul iscoditor și marea putere de muncă au făcut ca cercetătorul Teodor Cotelnic să cuprindă în sfera intereselor sale de cercetare diverse domenii, reușind să se afirme în fiecare dintre ele prin contribuții însemnate.

Un prim și cel mai important domeniu de cercetare al doctorului habilitat Teodor Cotelnic este gramatica limbii române. Fenomenul care l-a preocupat în mod special este conversiunea unităților lexicale. Aflat la hotarul dintre lexic și morfosintaxă și realizat în exclusivitate prin mijloace gramaticale, procedeul în cauză presupune trecerea unui cuvânt de la o parte de vorbire la alta. Acestui fenomen îi sunt consacrate două dintre monografiile care ocupă un loc aparte între studiile teoretice ale autorului: *Adverbializarea numelui* (1964) și *Conversia unităților lexicale* (1980), la care se adaugă numeroase articole științifice.

Reprezentând un rod al unei activități de mai mulți ani, lucrarea, intitulată *Conversia unităților lexicale*, constituie o contribuție importantă la analiza acestui fenomen extrem de complex, în cadrul căruia se manifestă plenar relația dintre semantica și morfosintaxa părților

de vorbire. Bazându-se pe o amplă și diversă bibliografie, cercetătorul a supus unei analize minuțioase atât mijloacele morfologice și sintactice care asigură procesul de conversiune, cât și modificările de ordin structural și semantic suportate de unitățile implicate în procesul dat. Cercetarea și explicarea acestui fenomen face posibilă o înțelegere mai clară atât a modului de organizare a sistemului lingvistic, cât și a mecanismului de funcționare a limbii.

Stăpânit de dorința firească de a înțelege și a explica structura și legile esențiale ale funcționării limbii române, cercetătorul a analizat stăruitor o serie de fenomene care țin de cele trei niveluri de bază ale limbii române. Astfel, printre publicațiile incluse în revistele de specialitate și în diverse culegeri tematice întâlnim studii care tratează diverse probleme de lexicologie, morfologie, sintaxă.

Stilistica limbii române este un alt domeniu care a făcut parte din sfera de interese ale doctorului habilitat Teodor Cotelnic. Rezultatele cercetărilor care au vizat acest aspect și-au găsit reflectare în compartimentele publicate în lucrările colective: *Varietăți funcțional-stilistice ale limbii moldovenești* (1984) și *Capitole de stilistică* (1990).

Activitatea cercetătorului Teodor Cotelnic este marcată și prin realizări notorii în domeniul lexicografiei. Alături de alți lexicografi, a participat la elaborarea mai multor dicționare – de diferite tipuri: ortografice, explicative, terminologice, bilingve – care sunt de un real folos tuturor celor care vorbesc și scriu românește: *Dicționar ortografic cu elemente de ortoepie și morfologie* (1991), *Dicționar explicativ uzual al limbii române* (1999), *Dicționar ortografic românesc* (2000), *Dicționar român-rus* (2001), *Dicționar juridic rus-român* (trei ediții, ultima fiind cea din 2001), *Dicționar rus-român*

Din sfera preocupărilor constante ale doctorului habilitat T. Cotelnic face parte și cercetarea istoriei limbii literare. Cea mai importantă realizare din acest domeniu este participarea la scrierea lucrării colective *Capitole din istoria limbii literare moldovenești* (1970). Numeroase alte studii consacrate acestei tematici, apărute sub formă de articole, relevă contribuția cărturarilor și a scriitorilor clasici (Varlaam, D. Cantemir, C. Stamati, Gh. Asachi, C. Negruzzi, M. Kogălniceanu, V. Alecsandri, M. Eminescu etc.) la constituirea și dezvoltarea limbii române ca limbă literară.

Un alt domeniu abordat în lucrările cercetătorului Teodor Cotelnic este sociolingvistica. Printre aspectele din această sferă care s-au aflat în centrul atenției sale se numără, în primul rând, cele legate de situația limbii române în spațiul dintre Nistru și Prut începând cu sec. al XIX-lea și până în zilele noastre. Dintre problemele abordate sunt de menționat: concurența limbilor vorbite și bilingvismul în Republica Moldova, legislația lingvistică și funcționarea ei, situația sociolingvistică și politica lingvistică din Transnistria etc. Prin conținutul lor, studiile care se referă la etapa actuală au o aplicabilitate practică directă: ele furnizează date importante pentru găsirea unor forme corecte și echitabile de planificare lingvistică. În plus, pentru multe dintre studiile din domeniul dat este caracteristic faptul că ele nu se limitează la o simplă constatare a stărilor de lucruri din sfera sociolingvistică. În ele se conțin și propuneri concrete privind soluționarea problemelor de importanță fundamentală pentru promovarea limbii române ca limbă oficială a statului.

Lingvistul Teodor Cotelnic s-a manifestat nu doar ca un pasionat cercetător al limbii române, ci și ca un promotor neobosit al graiului străbun, publicând materiale al căror scop este propagarea normelor limbii literare. Sunt de menționat aici articolele incluse în cele

13 fascicule de cultivare a limbii editate la academie, dar și numeroase articole din ziare și reviste prin care analizează și explică aspectele greșite în utilizarea orală sau scrisă a limbii române de la noi. În același timp, a publicat mai multe materiale care au avut drept scop promovarea normelor ortografice actuale ale limbii române. O lucrare, realizată în colaborare cu alți colegi de la sectorul de gramatică, menită să contribuie la însușirea scrierii și pronunțării literare, este *Norme ortografice, ortoepice și de punctuație ale limbii române* (1991).

În același timp, Teodor Cotelnic s-a făcut cunoscut nu doar ca un cercetător pasionat de elaborarea studiilor teoretice, a muncit, de asemenea, la scrierea unor lucrări cu caracter practic, utile celor ce își doresc să studieze limba română atât ca limbă maternă, cât și ca limbă străină. Printre acestea sunt de menționat: *Limba moldovenească contemporană. Fonetica. Morfologia*. (1970), *Gramatica uzuală a limbii române* (2000), *Ghid de conversație rus-român* (2000).

Pe parcursul întregii sale vieți dl Teodor Cotelnic a fost implicat în procesul de pregătire a cadrelor de profesori și cercetători. Mulți ani a activat, prin cumul, în învățământul superior, a ținut cursuri pentru profesorii din învățământul liceal. A coordonat două teze de doctorat și a îndrumat mai mulți studenți de la filologie în procesul de elaborare a tezei de licență și de masterat. A contribuit în modul cel mai direct la procesul de pregătire a cadrelor de cercetători participând în calitate de referent oficial la susținerea a peste 30 de teze de doctorat.

Începând cu anul 1999, după câteva decenii de muncă în sfera cercetării, se dedică în întregime activității didactice în învățământul superior, funcționând în calitate de profesor la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău. Aici ține o serie de cursuri importante pentru studenții filologi atât la ciclul licență (*Introducere în lingvistică, Lingvistică generală, Limba latină, Metode și tehnici de cercetare*), cât și la masterat (*Școli și curente lingvistice, Filosofia cercetării etc.*).

În anii de renaștere națională, omul de știință Teodor Cotelnic s-a manifestat ca un luptător activ militând, alături de toți oamenii de bună-credință, pentru repunerea în drepturi a limbii române și a alfabetului latin în teritoriul dintre Prut și Nistru și contribuind prin publicațiile din presă la propagarea adevărului științific privind denumirea corectă a limbii române.

În cei peste 50 de ani de activitate în domeniul cercetării Teodor Cotelnic a publicat peste 200 de studii științifice, dintre care 18 cărți (2 monografii ca unic autor, 4 lucrări colective, 6 dicționare, 6 manuale și ghiduri). A prezentat rapoarte și comunicări la peste 60 de conferințe științifice naționale și internaționale. Prin tot ce a făcut și a realizat Teodor Cotelnic pe ogorul lingvisticii a dovedit că a fost și rămâne un cercetător care s-a dedicat cu pasiune, conștiințiozitate și competență studiului și predării limbii române.

Cu ocazia frumoasei aniversări, îi urăm omagiatului mulți ani cu sănătate, putere de muncă și noi realizări în cercetare, stimă și respect din partea colegilor, susținerea și dragostea celor apropiați, mult noroc și bucurii.

ION BĂRBUȚĂ
Institutul de Filologie
(Chișinău)